

Передумови якісної реалізації тактичної підготовки футболістів 11–12 років

Роман Наконечний, Христина Хіменес

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна

Анотація. Результативність виступів футболістів у змаганнях закономірно залежить від рівня їхньої підготовленості, тому формування тактичної підготовленості без сумніву визначає ефективність виконання поставлених перед ними завдань у межах змагальної діяльності. Для того щоб цілеспрямовано впливати на тактичну підготовленість юних футболістів, необхідно, щоб вони демонстрували достатній рівень розвитку фізичних якостей та інтелектуальних здібностей, зокрема, психофізіологічних властивостей та психічних процесів, що створить належні передумови для ефективного реалізації тактичної підготовки. **Мета.** Визначити психофізіологічні властивості та психічні процеси футболістів 11–12 років. **Методи.** Аналіз науково-методичної літератури, тестування, методи математичної статистики. **Результати.** Для футболістів 12 років характерна незначна перевага у всіх пройдених тестуваннях порівняно з 11-річними. Статистично значущі відмінності показників психофізіологічних властивостей та психічних процесів обстежуваних обох груп було виявлено лише для трьох обраних методик (реакція вибору – $p \leq 0,01$, оцінювання уваги – $p \leq 0,01$ та тест «Трійка» – $p \leq 0,001$) на користь старших футболістів. Іспитовані в обох групах, незалежно від віку, продемонстрували високий рівень інтелекту, прояву психофізіологічних та психічних процесів. На основі цього доцільно стверджувати про наявність обґрунтованих передумов для початку реалізації цілеспрямованого процесу тактичної підготовки із футболістами 11- та 12-річного віку.

Ключові слова: футболісти 11–12 років, психофізіологічні властивості, психічні процеси, тактична підготовка, підготовленість.

Roman Nakonechnyy, Khrystyna Khimenes

PREREQUISITES FOR QUALITY IMPLEMENTATION OF TACTICAL TRAINING OF FOOTBALL PLAYERS AGED 11-12 YEARS

Summary. The effectiveness of football players' performances in competitions naturally depends on the level of their preparedness, so the development of their tactical preparedness undoubtedly determines the effectiveness of performance of the tasks set before them during the competitive activities. In order to purposefully influence the tactical training of young players, it is necessary that they have a sufficient level of development of physical capabilities and intellectual abilities, in particular, psychophysiological properties and mental processes, which will create appropriate conditions for effective tactical training. **Objective.** To determine the psychophysiological properties and mental processes in football players aged 11-12 years. **Methods.** Analysis of scientific and methodological literature, testing, methods of mathematical statistics. **Results.** 12-year-old football players had a slight advantage in all tests compared to 11-year-olds. Statistically significant differences between these groups in the psychophysiological indicators and mental processes were found for only three used methods (choice reaction – $p < 0.01$, attention assessment – $p < 0.01$ and test «Three» – $p < 0.001$) with the advantage of 12-year-old players. Subjects of both groups, regardless of age, demonstrated high levels of intelligence as well as of manifestations of psychophysiological and mental processes. Based on these data, it is appropriate to suggest the existence of reasonable background for the beginning of the tactical training of football players at the age of 11-12 years.

Keywords: 11-12-year-old football players, psychophysiological characteristics, mental processes, tactical training, preparedness.

Вступ. Результативність виступів футболістів у змаганнях залежить від рівня їхньої підготовленості, у тому числі і тактичної [2, 4, 22]. Вагому роль у їхній професійній діяльності відіграє здатність до освоєння різноманітних тактичних навичок у процесі багаторічного спортивного удосконалення. Говорячи про етап попередньої базової підготовки у футболі, на якому, згідно із сучасними твердженнями [14, 21], відбувається закладання фундаменту для освоєння тактики виду спорту, тренеру слід працювати з юними футболістами у напрямку формування належних передумов для розвитку та подальшого удосконалення тактичного мислення, а також тактичних знань, умінь і навичок [3, 11].

Важливо констатувати, що якість формування цих складових тактичної підготовленості значною мірою залежить від особливостей функціонування нервової системи футболіста (сили, рухливості та врівноваженості нервових процесів), психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення тощо) та психофізіологічних властивостей (часу простої та складної реакції тощо) [1, 5, 17]. Причиною цьому є потреба у постійному пошуку гравцем на футбольному полі найбільш оптимального варіанта вирішення ігрової ситуації, яка створюється в умовах постійних лімітів та дефіцитів часу, простору та високого психічного напруження [14].

Для того, щоб цілеспрямовано впливати на тактичну підготовленість юних футболістів, необхідно, щоб вони відповідали певним характеристикам, а саме демонстрували достатній рівень розвитку інтелектуальних здібностей, психофізіологічних властивостей та психічних процесів [6], що і зумовлює актуальність наукового пошуку у цьому напрямі.

Мета дослідження – визначити психофізіологічні властивості та психічні процеси футболістів 11–12 років.

Nakonechnyy R., Khimenes K. Prerequisites for quality implementation of tactical training of football players aged 11-12 years. Theory and Methods of Physical education and sports. 2021; 4: 8–13
DOI: 10.32652/tmfvs.2021.4.8–13

Наконечний Р., Хіменес Х. Передумови якісної реалізації тактичної підготовки футболістів 11–12 років. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2021; 4: 8–13
DOI: 10.32652/tmfvs.2021.4.8–13

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, тестування, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. У дослідженні взяли участь 100 дітей 11–12 років, котрі займаються футболом в ДЮШФК «Львів» (м. Львів, Україна). Дослідження проводили за згодою самих учасників та їхніх батьків.

У ході дослідження визначення психофізіологічних властивостей організму дітей проводили із використанням комп'ютерно-апаратного комплексу для психофізіологічного тестування «Нейрософт-психотест». Було здійснено вимірювання психофізіологічних властивостей за такими методиками:

1) проста зорово-моторна реакція (ПЗМР) (мс) – фіксування часу реакції на сигнал (червоного кольору);

2) реакція розрізнення (мс) – фіксування часу реакції на сигнали з умовою аналізу їх кольору (вибираючи червоний колір, ігнорувати зелений та жовтий);

3) реакція вибору (мс) – фіксування часу реакції на сигнали з умовою аналізу та вибору їх кольору (червоного та зеленого);

4) оцінювання уваги (мс) – фіксування часу реакції на сигнали (червоного кольору), аналогічно ПЗМР, але сигнал подається на монітор, а не на прилад;

5) перешкодостійкість (мс) – фіксування часу реакції на сигнали (червоного кольору) в умовах перешкод. Аналогічно проведенню оцінювання уваги, але окрім основного сигналу на монітор подаються різні перешкоди;

6) реакція на рухомий об'єкт (мс) – фіксування часу реакції під час руху об'єкта на моніторі;

7) критична частота світлового миготіння (КЧСМ) (Гц) – фіксування частоти злиття миготіння на моніторі;

8) контактна координаціометрія за профілем (с, кількість дотиків) – фіксування точності управління рухами тіла під час вирішення рухових завдань;

9) теплінг-тест (кількість дотиків) – визначення сили і рухливості нервових процесів [10].

Оцінювання психічних процесів футболістів 11–12 років проводили також за допомогою апаратно-комп'ютерного комплексу для психодіагностики «Нейрософт-психотест» та особисто дослідником згідно з підібраними методиками:

1) червоно-чорні таблиці Шульте–Платонова (с) – визначення обсягу, переключення і розподілу уваги;

2) таблиці Равена (бал) – визначення рівня логічного мислення (інтелекту);

3) тест «Трійка» (с, кількість ходів) – визначення рівня оперативного мислення [10, 16].

Для виявлення можливих об'єктивних розбіжностей рівня психофізіологічних властивостей та оцінювання психічних процесів юних футболістів було розподілено на дві групи (11- та 12-річних).

Показник простої зорово-моторної реакції обох досліджуваних груп відповідає високому рівню (табл. 1). Статистично значущих відмінностей виявлено не було ($p > 0,05$). Розбіжність у відсотковому відношенні становила лише 0,35 % на користь старших хлопців. Отримані дані свідчать про те, що серед футболістів 11–12 років, незалежно від їхнього віку, переважає лабільний тип нервової системи, а отже вони у цьому віці уже здатні до прояву оптимальних реакцій у тих чи інших ситуаціях взаємодії з партнерами та суперниками. Крім цього, зазначений різновид реакції лежить в основі інших – більш складних – психофізіологічних реакцій організму юних футболістів і визначає перспективність їх удосконалення [5, 8].

Для дослідження рухливості нервової системи та швидкості складної реакції футболістів 11–12 років було обрано реакцію вибору. Отримані дані підтверджують високий рівень швидкості складної сенсомоторної реакції юних футболістів обох вікових груп та свідчать про лабільність нервової системи у переважній більшості обстежуваних (див. табл. 1). Результати в групі 12-річних хлопців мали статистично підтверджену перевагу ($\leq 0,01$). Зазначена різниця між групами для цієї реакції становила 9,41 %. У групі

11-річних футболістів спостерігалася внутрішньогрупова відмінність за показником стандартного відхилення ($\pm 52,94$ мс), що свідчить про певну неоднорідність результатів у межах групи. Рівень прояву складних сенсомоторних реакцій, зокрема реакції вибору, є вагомим чинником для ефективної змагальної діяльності футболіста, адже він постійно знаходиться в умовах, коли потрібно обирати найкращий варіант продовження гри [7].

З метою визначення рухливості нервових процесів та швидкості складної реакції юних футболістів 11–12 років вивчали показник реакції розрізнення. Результати в обох досліджуваних групах відповідають високому рівню складної сенсомоторної реакції та вказують на лабільність нервової системи у більшості футболістів (див. табл. 1). Статистично значущих відмінностей між вибірками немає ($p > 0,05$). Спостерігалася незначна перевага на користь футболістів 12 років, яка становила 4,26 %, що свідчить про фактичну однорідність обох груп. Цей тип реакції є одним із результативно-значущих у футболі, тому що футболіст повинен постійно аналізувати та реагувати на переміщення партнерів, суперників і м'яча по футбольному полю для обрання найефективнішого варіанта продовження гри [20].

Для визначення врівноваженості нервових процесів та рівня просторово-часової орієнтації футболістів 11–12 років було проведено тестування показників реакції на рухомий об'єкт. Отримані дані обох груп вказують на те, що у юних футболістів переважно врівноважені нервові процеси. Проте простежувалася певна відмінність між групами – у групі 12-річних процеси збудження переважали над гальмуванням, а в 11-річних – навпаки (див. табл. 1). Між середніми значеннями груп не було встановлено статистично значущих відмінностей ($p > 0,05$). Відсоткова відмінність їхніх результатів становила 79,18 %, що загалом пов'язано з ухилом до випередження реакції у футболістів 12 років (44 %) та запізнення (61 %) – в 11-річних. Ефективність дій гравця під час змагальної діяльності залежить

Таблиця 1. Показники психофізіологічних властивостей футболістів 11–12 років

Показники	Статистичні величини	Вік, років		Норма	Міжгрупові відмінності	Різниця, %
		11, n = 46	12, n = 54			
Проста зорово-моторна реакція, мс	\bar{x}	178,93	178,31	227–353	0,90 (> 0,05)	0,35
	SD	± 22,40	± 30,37			
Реакція вибору, мс	\bar{x}	255,15	231,15	408–604	0,009 (≤ 0,01)	9,41
	SD	± 52,94	± 32,47			
Реакція розрізнення, мс	\bar{x}	240,89	230,63	250–400	0,19 (> 0,05)	4,26
	SD	± 37,43	± 40,67			
Реакція на рухомий об'єкт, мс	\bar{x}	-2,93	0,61	-10–+10	0,15 (> 0,05)	79,18
	SD	± 13,68	± 10,21			
Оцінка уваги, мс	\bar{x}	235,02	215,85	347	0,005 (≤ 0,01)	8,16
	SD	± 36,77	± 30,61			
Перешкодостійкість, мс	\bar{x}	233,22	232,06	360	0,88 (> 0,05)	0,50
	SD	± 45,06	± 36,10			
КЧСМ (зростання), Гц	\bar{x}	36,09	35,85	33–39	0,89 (> 0,05)	0,46
	SD	± 9,23	± 8,84			
КЧСМ (спадання), Гц	\bar{x}	31,54	31,37	30–40	0,90 (> 0,05)	0,55
	SD	± 7,72	± 6,65			
Контактна координаціометрія по профілю, с	\bar{x}	26,61	24,11	30–40	0,14 (> 0,05)	9,39
	SD	± 9,57	± 7,15			
Контактна координаціометрія по профілю, дотиків	\bar{x}	43,93	39,80	25–35	0,53 (> 0,05)	9,42
	SD	± 34,92	± 32,26			
Тепінг-тест, дотиків	\bar{x}	173,93	174,11	160–170	0,89 (> 0,05)	0,10
	SD	± 7,23	± 6,28			

від просторово-часової орієнтації на футбольному полі, тому показники реакції на рухомий об'єкт відіграють важливу роль під час визначення загального рівня підготовленості юних гравців [5, 6].

Для визначення рухливості нервової системи за рахунок встановлення середнього значення часу реакції було досліджено оцінку уваги. Усереднені показники груп за використаною методикою в цілому вказують на те, що у переважної більшості обстежуваних в обох групах переважає проміжний тип нервової системи (між інертним і лабільним) (див. табл. 1). Результати в обох вибірках статистично різняться на рівні істотності $\leq 0,01$ з переважанням 12-річних хлопців. Відсоткова

різниця становить 8,16 % на їхню користь. Проте, орієнтуючись на вікові норми показників зазначеного тесту, можна стверджувати, що у більшості футболістів обох груп достатньо високий рівень концентрації та стійкості уваги. Враховуючи специфіку змагальної діяльності у футболі, зокрема постійну зміну ігрових ситуацій, варто вважати, що залежно від типу нервової системи та рівня концентрації і стійкості уваги футболіста визначається ефективність його дій на футбольному полі та можливості прояву здібностей на позиціях тих чи інших амплуа [9].

Для діагностики рівня загальної роботоздатності та концентрації уваги 11- та 12-річних футболістів визнача-

ли перешкодостійкість. За показниками даної методики можна стверджувати, що в обох групах іспитованих високий рівень цього показника (див. табл. 1). Отримані дані свідчать про те, що у переважної більшості опитаних висока здатність до виконання роботи та концентрації уваги протягом тривалого часу. Для даних результатів не було виявлено статистично істотних відмінностей між групами ($p > 0,05$). Відсоткова різниця на користь 12-річних учасників становила лише 0,5 %, тому можна стверджувати про фактичну однорідність груп футболістів щодо прояву даного виду реакції. Варто зазначити, що згідно з твердженнями учених [8, 18], здатність юних футболістів до виконання довготривалої

роботи та концентрації уваги протягом тривалого часу свідчить про можливість сприйняття ними інформації тактичного характеру, необхідної для успішної гри у футбол.

Для діагностики функціонального стану центральної нервової системи юних футболістів ми визначали критичну частоту світлового миготіння. Усереднені показники обох груп у пробах зростання та спадання відповідають середнім показникам для даної методики (див. табл. 1). За результатами дослідження статистично значущих відмінностей не виявлено ($p > 0,05$). Відсоткова різниця груп 11- та 12-річних становить 0,66 % для зростання та 0,55 % – для спадання на користь 12-річних футболістів, що свідчить про фактичну однорідність обох вибірок. Показники даного дослідження є важливими для визначення загального рівня підготовленості футболіста, адже від роботи зорового аналізатора залежить ефективність сприйняття інформації (просторова орієнтація), яка надходить від зовнішнього середовища [10, 13].

Для визначення здатності до прояву координаційних рухів футболістів 11–12 років нами було використано контактну координаціометрію за профілем. Усереднені показники тривалості проходження обстеження в обох групах вказують на високу швидкість та підтверджують те, що у більшості футболістів лабільна нервова система. Велика кількість дотиків до

країв платформи під час проходження тесту вказує на середню здатність до прояву координаційних рухів футболістами незалежно від віку (див. табл. 1). Результати за обома показниками статистично значущих відмінностей між групами не мали ($p > 0,05$). Відсоткова різниця між вибірками за показником тривалості проходження тесту становила 9,39 %, та 9,42 % для загальної кількості дотиків на користь 12-річних футболістів. Результати проходження цього тесту демонструють те, що футболісти володіють необхідною рухливістю нервових процесів для гри у футбол та достатнім рівнем розвитку координаційних здібностей для реалізації власного тактичного задуму на практиці [3, 5, 6].

Для діагностики сили нервових процесів та визначення передумов до прояву морально-вольових якостей було використано теппінг-тест. Іспитовані продемонстрували високий рівень показників для свого віку (див. табл. 1). Не було виявлено статистично значущих відмінностей ($p > 0,05$). Відсоткова різниця між групами становила менше 0,1 %, унаслідок чого можна зробити висновок про однорідність футболістів за даним показником, незважаючи на вік. Варто зазначити, що серед обстежених футболістів переважають гравці з сильною нервовою системою, що вказує на достатньо виражені передумови до розвитку і прояву морально-вольових якостей та високої працездатності у

футболі. Враховуючи те, що під час змагальної діяльності футболісту доводиться протягом тривалого часу боротись з опором зовнішнього середовища, то варто вважати показники роботоздатності та морально-вольових якостей одними з визначальних для отримання позитивного результату у грі [11, 12].

Оцінювання психічних процесів проводили за допомогою апаратно-комп'ютерного комплексу для психодіагностики «Нейрософт-психотест» та особисто дослідником згідно з підібраними тестуваннями: червоно-чорні таблиці Шульте–Платонова, таблиці Равена та тест «Трійка» [10, 15, 16].

Для дослідження швидкості переключення уваги юних футболістів використовували червоно-чорні таблиці Шульте–Платонова. Визначали два показники – тривалість та кількість помилок під час проходження. Усереднені показники отриманих результатів свідчать про високу швидкість переключення уваги в обох групах. На основі цього можна говорити про високий рівень концентрації та стійкості уваги в обстежуваних (табл. 2). Для обох показників не виявлено статистично значущих відмінностей ($p > 0,05$). Відсоткова відмінність між групами для показника тривалості проходження дослідження становила 1,42 % на користь 12-річних футболістів, що свідчить про фактичну відсутність розбіжності резуль-

Таблиця 2. Показники психічних процесів футболістів 11–12 років.

Показники	Статистичні величини	Вік, років		Вікова норма	Міжгрупові відмінності	Різниця, %
		11, n = 46	12, n = 54			
Таблиця Шульте–Платонова, с	\bar{x}	47,83	47,15	38–50	0,53 (> 0,05)	1,42
	SD	± 5,70	± 5,18			
Таблиця Шульте–Платонова, помилок	\bar{x}	0,70	0,46	± 1	0,16 (> 0,05)	66,55
	SD	± 0,96	± 0,64			
Таблиці Равена, бали	\bar{x}	5,48	6,15	4–8	0,13 (> 0,05)	12,22
	SD	± 2,51	± 1,87			
Тест «Трійка», ходів	\bar{x}	6,46	6,33	± 7	0,68 (> 0,05)	11,91
	SD	± 1,36	± 1,60			
Тест «Трійка», с	\bar{x}	7,63	6,61	± 7	0,0008 ($\leq 0,001$)	13,36

татів за даним критерієм. Різниця між вибірками для показника кількості помилок у відсотковому співвідношенні становить 33,45 % на користь 12-річних футболістів у правильності прийняття рішення. В умовах гри футболісту необхідно протягом тривалого часу зосереджуватись на різноманітних об'єктах та переключати увагу з одного на інший, тому показники рівня уваги варто враховувати під час визначення його готовності до вирішення тактичних завдань [10, 18].

Для визначення рівня логічного мислення (інтелекту) футболістів 11–12 років використовували таблиці Равена. Показники виконання цієї методики свідчать про середній рівень розвитку інтелекту та логічного мислення футболістів (див. табл. 2). Істотних статистичних відмінностей між показниками обох груп не виявлено ($p > 0,05$), відсоткова відмінність результатів становить 12,22 % на користь 12-річних футболістів, що свідчить про незначну розбіжність за даною методикою. Отримані результати співвідносяться з даними наукової літератури про те, що достатній рівень інтелектуального розвитку та логічного мислення юних футболістів дасть змогу ефективно впливати на формування їхньої тактичної підготовленості та майстерності [16, 21].

Для визначення рівня оперативного мислення юних футболістів використовували тест «Трійка» [12]. Середні показники витрачених ходів та часу тих, хто брав участь у тестуванні, на проходження даної методики свідчать про високий рівень розвитку у них оперативного мислення, що можна пояснити особливістю процесу підготовки гравців до змагальної діяльності (див. табл. 2). Статистично значущих відмінностей між результатами обох груп для показника кількості ходів не виявлено ($p > 0,05$), проте за показником тривалості проходження дослідження результати різняться між собою на рівні істотності $\leq 0,001$, що свідчить про те, що футболістам 12 років необхідно менше часу на те, щоб обробити інформацію та втілити відповідь на неї, а ніж гравцям 11 років. Відсоткова різниця між групами становить 1,91 % для кількості ходів та 13,36 % для тривалості, що вка-

зує на незначну перевагу 12-річних у швидкості проходження дослідження. Від швидкості мислення гравця на футбольному полі залежать ефективність та результативність його дій, тому варто вважати цю методику однією з основних під час визначення загального рівня підготовленості футболіста [11, 19].

Висновки. У результаті проведених досліджень уперше обґрунтовано актуальність психофізіологічних властивостей та психічних процесів як важливих передумов до якісної реалізації тактичної підготовки футболістів 11–12 років.

Результати дослідження свідчать про те, що відмінності між рівнем психофізіологічних та психічних показників юних футболістів загалом немає. Для футболістів 12 років характерна лише незначна перевага у пройдених тестуваннях порівняно з 11-річними. Проте, іспитовані в обох групах незалежно від віку продемонстрували високий рівень інтелекту, прояву психофізіологічних та психічних процесів. Також характерною ознакою більшості учасників тестування є лабільна та сильна нервова система, що важливо для ефективної гри в футбол.

На основі отриманих результатів доцільно стверджувати про наявність обґрунтованих передумов для початку реалізації цілеспрямованого процесу тактичної підготовки із футболістами 11- та 12-річного віку.

Перспективи подальших досліджень передбачають реалізацію цілеспрямованої тактичної підготовки юних футболістів на ранніх етапах багаторічного удосконалення.

Вдячності. Висловлюються ЛДУФК ім. Івана Боберського (кафедри теорії спорту та фізичної культури) за можливість використання у дослідженні апаратно-комп'ютерного комплексу «Нейрософт-психотест» та ДЮШФК «Львів» за надання матеріально-технічної бази для реалізації задуму на практиці.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вілмор ДжХ. Фізіологія спорту. Київ: Олімпійська л-ра.; 2003. 655 с.

2. Губа ВП. Интегральная подготовка футболистов: учеб. пособие. Москва: Советский спорт; 2010. 208 с.

3. Дулібський АВ, Фалес ЙГ. Техніко-тактична підготовка юних футболістів. Київ: Федерація футболу України; 2001. 59 с.

4. Келлер ВС. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів. Львів: Українська спортивна Асоціація; 1992. 269 с.

5. Коробейніков Г. Психофизиология деятельности человека. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing; 2011. 126 с.

6. Коробейніков Г, Приступа Є, Коробейнікова Л, Бріскін Ю. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті: монографія. Львів: ЛДУФК; 2013. 312 с.

7. Кузьменко ГА. Психолого-педагогические основы спортивной подготовки детей. Москва: Советский спорт; 2008. 268 с.

8. Кучко Т. Роль индивидуальных психофизиологических особенностей в адаптации к игровым видам спорта [автореферат] Новокузнецк; 2004. 18 с.

9. Максименко СД. Загальна психологія. Київ: МАУП; 2000. 256 с.

10. Мантрова ИН. Методическое руководство по психофизиологической и психологической диагностике. Иваново; 2007.

11. Монаков ГВ. Подготовка футболистов. Теория и практика. Москва: Советский спорт; 2005. 288 с.

12. Мудрик Ж. Методика формування ситуативного мислення в процесі підготовки юних спортсменів (на прикладі футболістів). Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. 2016; 23.

13. Николаенко ВВ. Технологія підвищення тактико-технічної майстерності на етапах багаторічної підготовки футболістів. Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. 2014; 13.

14. Николаенко ВВ, Шамардин ВН. Многолетняя подготовка юных футболистов. Путь к успеху. Киев: Саммит-книга; 2015. 360 с.

15. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: учебное пособие. Санкт-Петербург: Питер; 2000. 136 с.

16. Психологу для роботи. Діагностичні методики. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші. 2012; 2. 616 с.

17. Психологічний словник. Київ: Науковий світ; 2007. 274 с.

18. Солопов ИН. Физиология футбола: учеб.-метод. пособие. Волгоград; 1998. 95 с.

19. Супрунович ВО. Формування та методика удосконалення тактичного мислення футболістів різного віку і статі [автореферат]. Київ: ДНДІ фізичної культури і спорту; 2013. 19 с.

20. Филиппов ММ. Психофизиология функциональных состояний: учеб. пособие. Киев: МАУП; 2006. 240 с.

21. Delgado JL, Mendez JA. Tactical Periodization – A Proven Successful Training Model; 2018.

22. Kirkendall DT. Anatomy football. Champaign: Human kinetics; 2011.

LITERATURE:

1. Wilmore JH. Physiology of sport. Kyiv: Olympic literature; 2003. 655 p.

2. Guba VP. Interval training of football players: study guide. Moscow: Sovetskiy sport; 2010. 208 p.

3. Dulibskiy AV, Fales YH. Technical and tactical training of young football players. Kyiv: Ukrainian Association of Football; 2001. 59 p.
4. Keller VS. Theoretical and methodological fundamentals of athlete's training. Lviv: Ukrainian sports association; 1992. 269 p.
5. Korobeinikov G. Psychophysiology of human activity. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing; 2011. 126 p.
6. Korobeinikov G, Prystupa Ye, Korobeinikova L, Briskin Yu. Assessment of psychophysiological conditions in sports: monograph. Lviv: LSUPC; 2013. 312 p.
7. Kuzmenko GA. Psychological and pedagogical foundations of sports training for children. Moscow: Sovetskiy sport; 2008. 268 p.
8. Kuchko T. The role of individual psychophysiological characteristics in adaptation to team sports [avtoreferat]. Novokuznetsk; 2004; 18 p.
9. Maksymenko SD. General psychology. Kyiv: MAUP 2000. 256 p.
10. Mantrova IN. Methodological guide to psychophysiological and psychological diagnostics. Ivanovo; 2007.
11. Monakov GV. Training of football players. Theory and practice. Moscow: Sovetskiy sport; 2005. 288 p.
12. Mudryk G. The method of development of situational thinking in the process of training young athletes (by the case of football players). Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University. 2016; 23.
13. Nikolaenko VV. Technology of improving tactical and technical skills at the stages of long-term training of football players. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University. 2014; 13.
14. Nikolaenko VV, Shamardin VN. Long-term training of young football players. Way to success. Kiev: Summit-kniga; 2015. 360 p.
15. Practical course on general, experimental and applied psychology: study guide. Saint Petersburg: Piter; 2000. 136 p.
16. Psychologist for work. Methods of diagnostics. Uzhgorod: Oleksandr Harkusha Publ. House. 2012; 2. 616 p.
17. Psychological dictionary. Kyiv: Naukovyi svit; 2007. 274 p.
18. Solopov IN. Physiology of football: study guide. Volgograd; 1998. 95 p.
19. Suprunovych VO. Development of and methods of improving tactical thinking in football players of all ages and genders [avtoreferat]. Kyiv: State scientific research institute of physical culture and sports; 2013; 19 p.
20. Filippov MM. Psychophysiology of functional conditions: study guide. Kiev: MAUP; 2006. 240 p.
21. Delgado JL, Mendez JA. Tactical Periodization – A Proven Successful Training Model; 2018.
22. Kirkendall DT. Anatomy football. Champaign: Human kinetics; 2011.

Надійшла 21.01.2021

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Наконечний Роман Богданович ORCID: 0000-0002-2675-2230, nakonecniroman57@gmail.com

Хіменес Христіна Робертівна ORCID: 0000-0002-8677-6701, kh.khimenes@gmail.com

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
7900, м. Львів, вул. Костюшко, 11

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Nakonechnyy Roman ORCID: 0000-0002-2675-2230, nakonecniroman57@gmail.com

Khimenes Khrystyna ORCID: 0000-0002-8677-6701, kh.khimenes@gmail.com

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi
7900, Lviv, Kostushko str., 11